

RICHTLIJNEN VOOR HET NALEVEN VAN DE EUROPESE KADERRICHTLIJN WATER BIJ PROJECTEN, PLANNEN EN PROGRAMMA'S

Een gids voor initiatiefnemers en goedkeurende
instanties

Versie 2024/1 (juli 2024)

DOCUMENTBESCHRIJVING

Titel

Richtlijnen voor het naleven van de Europese Kaderrichtlijn Water bij projecten, plannen en programma's – Een gids voor initiatiefnemers en goedkeurende instanties – versie 2024/1 (juli 2024)

Inhoud

Deze richtlijnen maken initiatiefnemers, adviserende instanties en goedkeurende instanties, inclusief vergunningverleners, wegwijs in de verschillende verplichtingen van het waterbeleid, en meer bepaald de Europese Kaderrichtlijn Water, die een rol spelen in het toestaan van vergunningen of beslissingen over plannen en programma's. Het is een revisie van de handleiding die in 2019 werd goedgekeurd.

Wijze van refereren

Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid (2024), Richtlijnen voor het naleven van de Europese Kaderrichtlijn Water bij projecten, plannen en programma's – Een gids voor initiatiefnemers en goedkeurende instanties

Verantwoordelijke uitgever

Bernard De Potter, administrateur-generaal VMM, voorzitter CIW

Depotnummer

D/2024/6871/019

Vragen in verband met dit rapport

Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid
Secretariaat
Dokter De Moorstraat 24-26
9300 Aalst
Tel: 053 72 65 07
secretariaat_ciw@vmm.be

SAMENVATTING

Deze richtlijnen maken initiatiefnemers en goedkeurende instanties, inclusief vergunningverleners, wegwijs in hoe de bepalingen uit de Europese Kaderrichtlijn Water en het Waterwetboek (het gecoördineerd Decreet Integraal Waterbeleid) een rol spelen bij de voorbereiding van projecten, plannen en programma's en bij de vergunningverlening en/of de goedkeuring van projecten, plannen en programma's. Zowel het onderzoek naar de effecten op de toestand van waterlichamen, als de onderbouwing van afwijkingen komen aan bod. Initiatiefnemers en goedkeurende instanties (inclusief vergunningverleners) vinden een hoofdstuk op hun maat.

INHOUD

1	Inleiding.....	7
2	Leeswijzer.....	8
3	Begrippen en uitgangspunten	9
3.1	Enkele begrippen uit het integraal waterbeleid	9
3.1.1	Oppervlaktewater	9
3.1.2	Grondwater	11
3.2	Uitgangspunten	13
3.2.1	Juridisch kader	13
3.2.2	Definitie van een achteruitgang	14
3.2.3	Wat is wel of niet toegelaten?.....	14
3.2.4	Toepassingsgebied voor het onderzoek naar de effecten	14
3.2.5	Rol van de watertoets	15
4	Onderzoek naar effecten op de toestand van waterlichamen.....	17
4.1	Welke waterlichamen moeten onderzocht worden?	18
4.2	Wat moet onderzocht worden?	18
4.2.1	Parameters voor onderzoek naar de effecten op de toestand van oppervlaktewater	18
4.2.2	Parameters voor onderzoek naar de effecten op de toestand van grondwater	25
4.3	Hoe moeten de effecten onderzocht worden?	25
4.4	Hoe omgaan met toekomstige configuraties van oppervlaktewaterlichamen?	26
5	Toegestane afwijkingen	27
6	Richtlijnen voor initiatiefnemers	28
6.1	Praktische aanpak.....	28
6.1.1	Te onderzoeken projecten, plannen en programma's.....	28
6.1.2	Onderzoek naar de effecten	29
6.1.3	Aanpassing ontwerp.....	30
6.1.4	Onderbouwing van afwijkingen.....	31
6.1.5	Informatie die moet verstrekt worden	31
6.2	Aandachtspunten.....	31
7	Aanpak voor goedkeurende instanties	34
7.1	Onderzoek naar de ontvankelijkheid en volledigheid	34
7.2	Advies.....	35
7.3	Richtlijnen voor de watertoets	35
7.4	Relatie met de passende beoordeling	35
7.5	Aanpak bij afwijkingen	36
7.6	Waterparagraaf	37
8	BIJLAGEN	38

bijlage 1	Juridisch kader.....	39
bijlage 2	Fysische kenmerken van oppervlaktewaterlichamen	40
bijlage 3	Rapportering in de stroomgebiedbeheerplannen.....	42
bijlage 4	Meer weten?.....	43

LIJST VAN TABELLEN

Tabel 1: te onderzoeken fysico-chemische elementen	19
Tabel 2: te onderzoeken hydromorfologische elementen voor rivieren.....	19
Tabel 3: te onderzoeken hydromorfologische elementen voor overgangswateren.....	20
Tabel 4: te onderzoeken hydromorfologische elementen voor meren.....	20
Tabel 5: te onderzoeken biologische kwaliteitselementen en de deelmaatlatten	23

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: voorbeeld van indeling in oppervlaktewaterlichamen.....	10
---	----

1 INLEIDING

De Europese Kaderrichtlijn Water¹ en het gecoördineerde Decreet Integraal Waterbeleid², het zogenaamde Waterwetboek, zetten de krijtlijnen uit van het waterbeleid in Europa en Vlaanderen met als doel om achteruitgang te voorkomen, de toestand van het oppervlaktewater en grondwater te verbeteren of, als de toestand goed of zeer goed is, te behouden.

Sinds de goedkeuring van de Kaderrichtlijn Water in 2000 werden verschillende Europese leidraden en richtsnoeren uitgewerkt die de lidstaten en belanghebbenden moeten helpen bij de toepassing van de Europese regelgeving in de praktijk. Soms wordt dit aangescherpt door Europese rechtspraak die bepaalde aspecten verduidelijkt. Dit is ook het geval met het zogenaamde Wezer-arrest³ waarmee het Europees Hof van Justitie in 2015 een uitspraak deed over de vergunbaarheid van projecten, gevolgd door een aantal andere arresten die mee het kader zullen vormen voor de beoordeling van de effecten op het watersysteem en de vergunning van projecten en/of goedkeuring van plannen en programma's.

Deze gids moet initiatiefnemers, adviserende en goedkeurende instanties (inclusief vergunningverleners) wegwijs maken in de verplichtingen die volgen uit de regelgeving en rechtspraak en geeft een aantal aandachtspunten of handvaten mee voor de voorbereiding en afhandeling van vergunningen en goedkeuring van plannen en programma's.

Dit document is niet bindend. Het is opgesteld in de schoot van de Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid op basis van de op 11 juni 2024 geldende regelgeving (inclusief afgekondigde), rechtspraak, Europese leidraden^{4, 5} of wat gezien wordt als goede praktijken. Wetenschappelijke inzichten en regelgeving kunnen echter steeds wijzigen, wat herziening van de tekst op geregelde tijdstippen nodig maakt. Het gebruik van deze richtlijnen bij het aanvragen, adviseren of verlenen van vergunningen wordt niet verplicht door de regelgeving, maar het gebruik ervan wordt wel aanbevolen.

¹ Richtlijn 2000/60/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2000 tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid.

² Decreet van 18/07/2003 betreffende het integraal waterbeleid, gecoördineerd op 15 juni 2018.

³ Arrest van het Hof (Grote kamer) van 1 juli 2015 in zaak C-461/13, Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland eV tegen Bundesrepublik Deutschland - Verzoek van het Bundesverwaltungsgericht om een prejudiciële beslissing.

⁴ Guidance document on exemptions to the environmental objectives (https://circabc.europa.eu/sd/a/2a3ec00a-d0e6-405f-bf66-60e212555db1/Guidance_documentN%C2%B020_Mars09.pdf)

⁵ Exemptions to the Environmental Objectives according to Article 4(7) (https://circabc.europa.eu/sd/a/e0352ec3-9f3b-4d91-bdbb-939185be3e89/CIS_Guidance_Article_4_7_FINAL.PDF)

2 LEESWIJZER

Deze gids richt zich tot initiatiefnemers van projecten of activiteiten, plannen en programma's en vergunningverleners of overheden die plannen en programma's goedkeuren, maar adviserende instanties in de goedkeuringsprocedures kunnen hem uiteraard ook gebruiken. Het is de bedoeling hen wegwijs te maken in de rol die de Europese Kaderrichtlijn Water en het Waterwetboek (gecoördineerd Decreet Integraal Waterbeleid) spelen bij de goedkeuring van projecten, plannen of programma's en dus ook bij de voorbereiding ervan, met inbegrip van het aanvragen van vergunningen.

Deze gids bestaat uit een hoofdtekst en bijlagen. De hoofdtekst bevat de essentie, de bijlagen verschaffen meer informatie over wat in de hoofdtekst aan bod komt.

De hoofdtekst zelf is als volgt gestructureerd. Voor een goed begrip van de tekst wordt eerst een kort overzicht gegeven van de belangrijkste begrippen uit het integraal waterbeleid en de uitgangspunten voor het opstellen van de richtlijnen (**hoofdstuk 3**). In de volgende hoofdstukken wordt uitgelegd hoe het onderzoek naar de effecten op waterlichamen is opgevat (**hoofdstuk 4**) en wanneer een project, plan of programma in aanmerking komt voor een afwijking (**hoofdstuk 5**). Dit wordt gevolgd door een specifieke beschrijving van de aanpak voor initiatiefnemers (**hoofdstuk 6**) en goedkeurende instanties (inclusief vergunningverleners) (**hoofdstuk 7**).

Omwille van de leesbaarheid en het gebruiksgemak zijn citaten uit de regelgeving tot het minimum beperkt. De volledige naam van richtlijnen, decreten en besluiten zijn bij een eerste verwijzing in voetnoten weergegeven en in **bijlage 1** wordt een overzicht gegeven van de meest relevante regelgeving.

3 BEGRIPPEN EN UITGANGSPUNTEN

In deze gids worden een aantal begrippen gehanteerd die behoren tot het jargon van het waterbeleid, maar niet door iedereen dagelijks gebruikt worden. Voor een goed begrip van de tekst en de context, worden ze hier verduidelijkt. Meer informatie is te vinden op www.integraalwaterbeleid.be.

Daarnaast worden kort de uitgangspunten besproken die gebruikt worden in deze richtlijnen voor de beoordeling van de effecten op het watersysteem en de vergunning van projecten en/of goedkeuring van plannen en programma's.

3.1 Enkele begrippen uit het integraal waterbeleid

3.1.1 Oppervlaktewater

Het oppervlakte- en grondwater wordt ingedeeld in waterlichamen.

Oppervlaktewaterlichamen

Een **oppervlaktewaterlichaam** wordt gedefinieerd als een onderscheiden oppervlaktewater van aanzienlijke omvang zoals een meer, een waterbekken, een stroom, een rivier, een kanaal en een deel van een stroom, rivier of kanaal, een overgangswater of een strook kustwater.

Oppervlaktewaterlichamen zijn homogeen van aard en hun lengte varieert van enkele honderden meters tot enkele tientallen kilometers.

Oppervlaktewaterlichamen worden verder ingedeeld op basis van beheerder en grootte van het afstroomgebied. De afbakening wordt vastgelegd in de stroomgebiedbeheerplannen.

De **Vlaamse oppervlaktewaterlichamen** zijn rivieren met een afstroomgebied vanaf 50 km², meren met een oppervlakte groter dan 50 ha en alle overgangswateren en worden hoofdzakelijk door de Vlaamse overheid beheerd. De **lokale oppervlaktewaterlichamen** zijn kleiner en worden doorgaans beheerd door een provincie, gemeente, polder of watering. De **lokale waterlichamen van 1ste orde** hebben een afstroomgebied dat groter is dan 10 km² en kleiner dan 50 km². Bij de **lokale waterlichamen van 2de orde** is dat kleiner.

Let wel, deze indeling is gemaakt ten behoeve van de uitvoering van de Kaderrichtlijn Water en mag niet verward worden met de categorisering van de onbevaarbare waterlopen die al veel langer bestaat⁶.

De niet-gecategoriseerde waterlopen worden als gracht aangeduid en zijn lokale waterlichamen, maar hun ligging wordt niet vastgelegd in de stroomgebiedbeheerplannen.

Er wordt een onderscheid gemaakt tussen **natuurlijke, sterk veranderde en kunstmatige oppervlaktewaterlichamen**. Kunstmatige oppervlaktewaterlichamen zijn door menselijke activiteiten tot

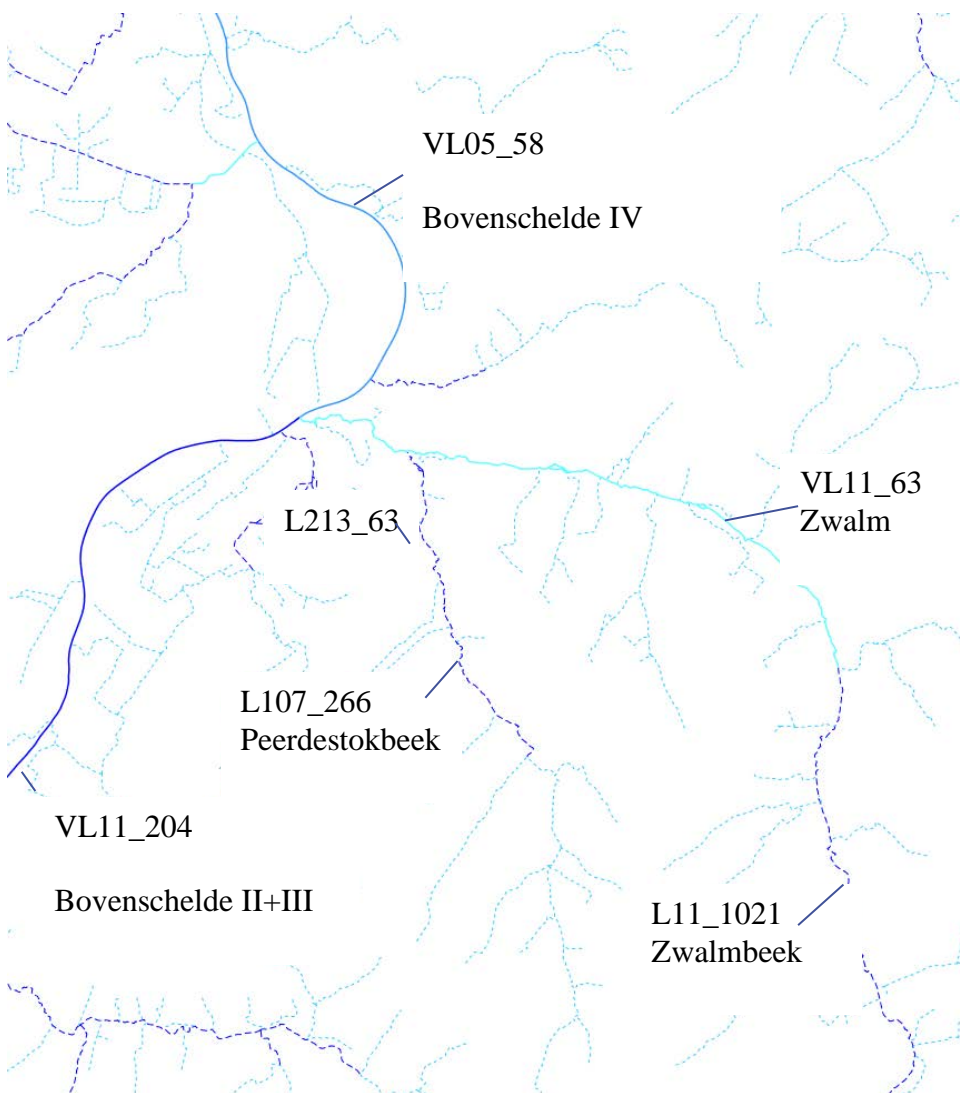
⁶ Oorspronkelijke wet van 28 december 1967 betreffende de onbevaarbare waterlopen.

stand gekomen. Sterk veranderde oppervlaktewaterlichamen zijn van oorsprong natuurlijk, maar door menselijke activiteiten zijn ze fysisch wezenlijk veranderd. Natuurlijke oppervlaktewaterlichamen worden ingedeeld in rivieren, meren, kustwateren of overgangswateren (de zogenaamde categorieën).

Elke **categorie** wordt ingedeeld in **types** (bijvoorbeeld grote rivier, kleine beek, ionenrijk, alkalisch meer,...). De kunstmatige en sterk veranderde waterlichamen worden ingedeeld volgens het type van natuurlijk oppervlaktewater dat er het meeste bij aansluit (zo worden de Antwerpse havendokken en Schelde-Rijnverbinding ingedeeld als een zeer "licht brak meer" en het Albertkanaal als een "grote rivier").

Enkel de Vlaamse oppervlaktewaterlichamen en lokale oppervlaktewaterlichamen van 1ste orde werden gekarakteriseerd. De overige lokale oppervlaktewaterlichamen niet.

Figuur 1: voorbeeld van indeling in oppervlaktewaterlichamen

Toestand en kwaliteitselementen

De toestand van de Vlaamse oppervlaktewaterlichamen en lokale oppervlaktewaterlichamen van 1ste orde wordt beschreven door middel van de ecologische toestand of het ecologisch potentieel en de chemische toestand. Aan elk type van natuurlijke waterlichamen zijn doelstellingen voor een goede ecologische toestand gekoppeld. Bij de kunstmatige en sterk veranderde oppervlaktewaterlichamen is een goed ecologisch potentieel als doel vooropgesteld.

De **ecologische toestand** of het **ecologisch potentieel** wordt voor oppervlaktewater beschreven aan de hand van zogenaamde **kwaliteitselementen**, die onderverdeeld worden in **biologische**, **hydromorfologische** en **fysisch-chemische elementen**. Daarnaast zijn er per oppervlaktewaterlichaam ook **specifiek verontreinigende stoffen** aangeduid die mee de ecologische toestand of het ecologisch potentieel bepalen⁷.

De kwaliteitselementen die de ecologische toestand bepalen worden ingedeeld in **kwaliteitsklassen** (zeer goed – goed – matig – ontoereikend – slecht), waarbij geldt dat de slechtste score de toestand bepaalt (het zogenaamde “one out all out”-principe). Bij het bepalen van het ecologisch potentieel wordt rekening gehouden met de onnatuurlijke kenmerken van het kunstmatige of sterk veranderde waterlichaam, wat kan betekenen dat de doelstellingen voor sommige kwaliteitselementen verschillen van de doelstellingen voor een goede ecologische toestand van het overeenkomende natuurlijke type.

Het bepalen van de toestand van de biologische kwaliteitselementen gebeurt aan de hand van een combinatie van verschillende variabelen die **deelmaatlaten** worden genoemd.

De **chemische toestand** wordt bepaald aan de hand van de concentratie van de **prioritaire stoffen**. De milieukwaliteitsnormen voor deze stoffen zijn in de gehele Europese Unie gelijk. De chemische toestand is ofwel “goed” ofwel “niet goed”.

3.1.2 Grondwater

Grondwaterlichamen

Ook grondwater wordt ingedeeld in zogenaamde grondwaterlichamen. Een **grondwaterlichaam** is gedefinieerd als een afzonderlijke watermassa in één of meer watervoerende lagen.

Toestand

⁷ Dit kan in de toekomst wijzigen als gevolg van het voorstel van de Europese Commissie van 27 oktober 2022 tot wijziging van Richtlijn 2000/60/EG tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid, Richtlijn 2006/118/EG betreffende de bescherming van het grondwater tegen verontreiniging en achteruitgang van de toestand en Richtlijn 2008/105/EG inzake milieukwaliteitsnormen op het gebied van het waterbeleid (COM(2022)540). In dit voorstel zullen de specifiek verontreinigende stoffen ondergebracht worden onder de chemische toestand en dus niet meer de ecologische toestand mee bepalen.

De toestand van het grondwater wordt bepaald door de chemische en kwantitatieve toestand van een grondwaterlichaam.

Bij een goede **chemische toestand** van grondwater is voor de concentraties aan verontreinigende stoffen voldaan aan de milieukwaliteitsnormen die de Vlaamse Regering heeft vastgesteld voor grondwater. Deze zijn opgenomen in artikel 1 en 2 van bijlage 2.4.1 van titel II van VLAREM.

Bij een goede **kwantitatieve toestand** van grondwater voldoet de grondwaterstand en het evenwicht tussen de directe en indirecte onttrekking en aanvulling van het grondwater aan de door de Vlaamse Regering vastgestelde milieukwantiteitsdoelstellingen voor grondwater. De kwantitatieve toestand van een grondwaterlichaam wordt bepaald door de criteria opgenomen in artikel 4 van bijlage 2.4.1 van titel II van VLAREM.

Deze criteria zijn:

1. Wijzigingen in het grondwatersysteem hebben geen significante negatieve effecten op de actuele of beoogde natuurtypen van de grondwaterafhankelijke terrestrische ecosystemen, in het bijzonder in beschermde gebieden en in waterrijke gebieden;
2. De winningen veroorzaken geen zoutwaterintrusie;
3. De gespannen lagen behouden hun spanningskarakter zodat ze niet geoxideerd worden;
4. Er komen geen regionale verlaagde grondwaterpeilen ("depressietrechters") voor die grondwaterkwaliteitsveranderingen veroorzaken;
5. Er komen geen aanhoudende peildalingen voor (rekening houdend met klimatologische variaties);
6. De baseflow blijft voldoende groot zodat waterlopen in stand gehouden worden;
7. Een verlaging van de baseflow leidt niet tot het niet-behalen van de milieukwaliteitsnormen voor het ontvangende oppervlaktewater;
8. Een verandering van de stroming vanuit of naar aangrenzende grondwaterlichamen leidt niet tot het niet-behalen van de goede kwantitatieve toestand en de milieukwaliteitsnormen voor een of meer grondwaterlichamen.

Merk op dat de goede toestand van grondwater bijkomend bepaald wordt door het ermee verbonden oppervlaktewater en de **grondwaterafhankelijke terrestrische ecosystemen**. Hypothekeren van het bereiken van de milieudoelstellingen van die oppervlaktewaterlichamen of toebrengen van significante schade aan terrestrische ecosystemen die rechtstreeks van het grondwater afhankelijk zijn, kan ook voor een achteruitgang van de toestand van een grondwaterlichaam zorgen.

De toestand van grondwater(lichamen) is ofwel "goed" ofwel "ontoereikend", en ook hier geldt dat de slechtste beoordeling (chemische toestandsbeoordeling en kwantitatieve toestandsbeoordeling) doorweegt in het eindresultaat.

3.2 Uitgangspunten

3.2.1 Juridisch kader

De Europese Kaderrichtlijn Water⁸ (KRW) vormt de basis voor het integraal waterbeleid in Vlaanderen. Deze richtlijn stelt het bereiken en behouden van een **goede toestand** van grond- en oppervlaktewaterlichamen voorop, maar ook het terugdringen van prioritair stoffen en het beperken van de drinkwaterbehandeling. Een verslechtering, of **achteruitgang** van de toestand is niet toegestaan, behalve indien de voorwaarden voor een afwijking vervuld zijn.

Naast de KRW zijn er nog twee dochterrichtlijnen die nader ingaan op de toestand en bescherming van de waterkwaliteit:

- De dochterrichtlijn Grondwater⁹ zorgt voor een kader voor preventie- en controlematregelen om de verontreiniging van het grondwater tegen te gaan. Het gaat om maatregelen om de chemische toestand van het grondwater te beoordelen en om de aanwezigheid van verontreinigende stoffen te verminderen.
- De dochterrichtlijn Prioritaire Stoffen¹⁰ bevat kwaliteitsnormen voor oppervlaktewater voor een aantal gevaarlijke stoffen.

Om de zes jaar worden **stroomgebiedbeheerplannen** met een **maatregelenprogramma** opgesteld die er mee voor moeten zorgen dat de doelstellingen voor water worden verwezenlijkt (het bereiken én behouden van een goede toestand van de waterlichamen). De voortgang in de uitvoering van het bijhorende maatregelenprogramma wordt jaarlijks gerapporteerd in de **wateruitvoeringsprogramma's**¹¹.

De Kaderrichtlijn Water is in Vlaanderen omgezet in het (gecoördineerde) Decreet Integraal Waterbeleid (het "**Waterwetboek**")¹².

Naast de regelgeving bepalen verschillende arresten van het Europees Hof van Justitie de krijtlijnen voor wat kan goedgekeurd of vergund worden. Het zogenaamde Wezer-arrest¹³ vormt daarbij een basis waarop veel andere arresten voortbouwen.

⁸ Richtlijn 2000/60/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2000 tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid.

⁹ Richtlijn 2006/118/EG van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2006 betreffende de bescherming van het grondwater tegen verontreiniging en achteruitgang van de toestand.

¹⁰ Richtlijn 2013/39/EU van het Europees Parlement en de Raad van 12 augustus 2013 tot wijziging van Richtlijn 2000/60/EG en Richtlijn 2008/105/EG wat betreft prioritair stoffen op het gebied van het waterbeleid.

¹¹ Zie artikel 1.7.4.4 en bijlage 4 van het Waterwetboek

¹² Decreet van 18/07/2003 betreffende het integraal waterbeleid, gecoördineerd op 15 juni 2018.

¹³ Arrest van het Hof (Grote kamer) van 1 juli 2015 in zaak C-461/13, Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland eV tegen Bundesrepublik Deutschland - Verzoek van het Bundesverwaltungsgericht om een prejudiciële beslissing.

3.2.2 Definitie van een achteruitgang

In de geest van het Wezer-arrest kan gesteld worden dat er sprake is van een **achteruitgang** van zodra een van de elementen die de toestand van een waterlichaam bepalen een klasse achteruitgaat¹⁴, zelfs als die achteruitgang niet tot gevolg heeft dat het waterlichaam in het algemeen wordt ingedeeld in een lagere klasse. Indien het betreffende element zich reeds in de laagste klasse bevindt, vormt iedere achteruitgang van dat element een "achteruitgang van de toestand".

Voor oppervlaktewater gaat het over de biologische, hydromorfologische en fysisch-chemische en chemische kwaliteitselementen¹⁵ die de ecologische toestand of het ecologisch potentieel bepalen en anderzijds prioritair stoffen die de chemische toestand bepalen.

Voor grondwater gaat het over de grondwaterstand en het evenwicht tussen onttrekkingen en aanvullingen en over de stoffen/indicatoren die de chemische toestand bepalen.

3.2.3 Wat is wel of niet toegelaten?

Het Wezer-arrest en de daaropvolgende arresten¹⁶ zijn duidelijk wat dat betreft. Projecten die een achteruitgang van de toestand van een waterlichaam teweegbrengen, ook al is die achteruitgang tijdelijk van aard, en projecten die ervoor zorgen dat een goede toestand niet kan worden bereikt mogen niet worden goedgekeurd, behalve als een afwijking wordt toegestaan. Wat dat betreft komen enkel de afwijkingen conform artikel 4.7 van de Kaderrichtlijn Water ([of artikel 1.7.2.5.4. van het Waterwetboek](#)) in aanmerking. Dit kan enkel voor projecten die nieuwe veranderingen aanbrengen in de fysische kenmerken van een oppervlaktewaterlichaam of zorgen voor wijzigingen in de grondwaterstand en als de afwijking verenigbaar is met andere milieuregelgeving.

De rechtspraak is minder expliciet als het gaat over de goedkeuring van plannen en programma's. Aangenomen kan worden dat hiervoor hetzelfde geldt als voor projecten en dat ze niet kunnen worden goedgekeurd als ze een (tijdelijke) achteruitgang van de toestand van een waterlichaam teweegbrengen of ervoor zorgen dat een goede toestand niet kan worden bereikt, tenzij ze in aanmerking komen voor een afwijking.

3.2.4 Toepassingsgebied voor het onderzoek naar de effecten

In principe komen alle projecten, plannen en programma's in aanmerking voor een onderzoek naar de effecten die aanleiding kunnen geven tot een achteruitgang of het niet bereiken van een goede toestand. Dat zijn in de eerste plaats projecten, plannen en programma's die de oppervlakte- en grondwaterkwaliteit

¹⁴ Zie bijlage V van de Kaderrichtlijn Water

¹⁵ Met chemische kwaliteitselementen die de ecologische toestand of het ecologisch potentieel bepalen worden de specifiek verontreinigende stoffen bedoeld (zie ook voetnoot 7).

¹⁶ Zoals Arrest van het Hof (Tweede Kamer) van 5 mei 2022 in zaak C-525/20, Association France Nature Environnement tegen Premier ministre en Ministre de la Transition écologique et solidaire - Verzoek van de Conseil d'État (Frankrijk) om een prejudiciële beslissing

rechtstreeks of onrechtstreeks nadelig kunnen beïnvloeden, aanleiding geven tot wijzigingen van de hydromorfologie van oppervlaktewaterlichamen en/of aan de kwantitatieve toestand van grondwaterlichamen.

Wat projecten betreft, moeten enkel de vergunningsplichtige initiatieven onderzocht worden. Meldingsplichtige projecten worden geacht een verwaarloosbaar effect te hebben, behalve indien er een operationele en materiële samenhang is die maakt dat er sprake is van een milieutechnische eenheid¹⁷ die wel vergunningsplichtig is¹⁸.

Wat de plannen en de programma's betreft, ligt de focus op die plannen en de programma's die het kader vormen voor de toekenning van een vergunning voor een project. Uitzonderingen zijn plannen of programma's die uitsluitend bestemd zijn voor nationale defensie en financiële of begrotingsplannen en -programma's¹⁹.

Bij ingrepen die een effect hebben dat van korte duur is, geen gevolgen op lange termijn hebben en door hun aard slechts een geringe impact hebben op de toestand van een waterlichaam hoeft geen onderzoek naar de effecten op de toestand te gebeuren²⁰.

3.2.5 Rol van de watertoets

Via het Decreet Integraal Waterbeleid werd in 2003 de **watertoets** in het leven geroepen. De watertoets is een instrument met een belangrijke rol in de vergunningverlening of goedkeuring van plannen en programma's en moet ervoor zorgen dat projecten, plannen en programma's geen schadelijke effecten op het watersysteem teweegbrengen. Het Waterwetboek bepaalt immers dat geen schadelijke effecten op het watersysteem mogen ontstaan of dat ze zo veel mogelijk moeten worden beperkt door een vergunning of goedkeuring van een plan of programma te weigeren of door gepaste voorwaarden of aanpassingen aan het plan of programma op te leggen.

De resultaten van de watertoets worden opgenomen als de zogenaamde **waterparagraaf** in de vergunning (zie ook punt 7.6).

De instantie die beslist over de vergunning of het plan of programma voert de watertoets uit, maar kan (of moet) daarbij advies inwinnen. Het decreet en het Watertoetsbesluit²¹ bepalen voor welke vergunningen, en plannen en programma's een watertoets moet worden uitgevoerd en bepalen de bevoegde watertoetsadviesinstantie. Het Omgevingsvergunningsbesluit²² bepaalt wanneer er bij stedenbouwkundige

¹⁷ Zoals beschreven in artikel 1.1.2. van VLAREM II en 1.1.2. van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid (DABM).

¹⁸ Zie arrest van 11 januari 2024 met nummer RvVB-A-2324-0320 van de Raad voor Vergunningsbetwistingen.

¹⁹ Zie artikel 4.2.1 en 4.2.2. van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid (DABM).

²⁰ Zie arrest van het Europees Hof van Justitie in zaak C-525/20.

²¹ Besluit van de Vlaamse Regering van 20 juli 2006 tot vaststelling van nadere regels voor de toepassing van de watertoets, tot aanwijzing van de [adviesinstanties] en tot vaststelling van nadere regels voor de adviesprocedure bij de watertoets, vermeld in artikel 1.3.1.1 van het decreet van 18 juli 2003 betreffende het integraal waterbeleid, gecoördineerd op 15 juni 2018]

²² Besluit van de Vlaamse Regering van 27 november 2015 tot uitvoering van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning

4 ONDERZOEK NAAR EFFECTEN OP DE TOESTAND VAN WATERLICHAMEN

In wat volgt zal worden uitgelegd wat het onderzoek naar de effecten op waterlichamen inhoudt en waarom dit zo wordt opgevat. Hoe het moet worden uitgevoerd, is te vinden op een aparte webpagina.

Het is belangrijk te benadrukken dat deze aanpak is uitgewerkt op basis van de regelgeving en inzichten die golden op 11 juni 2024 en die kunnen natuurlijk wijzigen.

Het onderzoek naar de effecten op de toestand van een oppervlaktewaterlichaam of grondwaterlichaam moet uitsluiten dat er een achteruitgang zal optreden of dat het bereiken van een goede toestand zal worden verhinderd door een project, plan of programma en als dat niet kan uitgesloten worden, moet het bijdragen aan de onderbouwing van een afwijking door de stappen en maatregelen te duiden die de negatieve effecten tegengaan.

In principe komen alle projecten, plannen en programma's in aanmerking die de oppervlakte- en grondwaterkwaliteit rechtstreeks of onrechtstreeks nadelig kunnen beïnvloeden, aanleiding geven tot wijzigingen van de hydromorfologie van oppervlaktewaterlichamen en/of aan de kwantitatieve toestand van grondwaterlichamen.

In het geval dat een MER, een MER-screening of een MER-ontheffing wordt gemaakt, kan dit onderzoek daarin worden opgenomen.

De deelmaatlatten en/of klassegrenzen, criteria en milieukwaliteitsnormen die gebruikt worden voor het bepalen van de toestand van grondwater- en oppervlaktewaterlichamen en die vastgelegd zijn in de stroomgebiedbeheerplannen en in de regelgeving vormen het kader voor en de elementen van het onderzoek. De methode voor het bepalen van de effecten is te vinden op een aparte webpagina.

In het onderzoek naar de effecten kunnen 2 stappen worden onderscheiden. Als in **stap 1** op een goed onderbouwde manier kan worden uitgesloten dat er een tijdelijke of blijvende achteruitgang zal optreden en ook het bereiken of behouden van de goede toestand niet zal worden gehypothekeerd, is geen verder onderzoek nodig en hoeft een tweede stap niet te worden uitgevoerd. **Stap 2** is een uitgebreid onderzoek naar de effecten op de toestand van de waterlichamen, waarbij nagegaan wordt of er een tijdelijke of blijvende achteruitgang zal optreden of dat het bereiken van de goede toestand van waterlichamen in gevaar zal worden gebracht. In deze stap zullen ook de stappen en maatregelen worden onderzocht die de negatieve effecten kunnen tegengaan. Deze informatie kan gebruikt worden voor de onderbouwing van een afwijking (zie hoofdstuk 5).

4.1 Welke waterlichamen moeten onderzocht worden?

Het studiegebied beslaat alle waterlichamen waarvan de toestand mogelijk beïnvloed kan worden door het project of de activiteit, of door een plan of programma. Dat zijn de oppervlakte- en grondwaterlichamen waarop het project of de activiteit rechtstreeks ingrijpt en deze die er mee in verbinding staan als de mogelijke effecten zo ver reiken, of de waterlichamen die de gevolgen van een plan of programma kunnen ondervinden.

Voor oppervlaktewater komen enkel ingrepen aan en activiteiten ter hoogte van Vlaamse waterlichamen en lokale waterlichamen van 1ste orde in beeld. Wijzigingen aan lokale oppervlaktewaterlichamen van 2de orde of niet-gecategoriseerde waterlopen moeten wel onderzocht worden als ze een invloed hebben op de eerste groep²³.

4.2 Wat moet onderzocht worden?

Zoals hoger aangegeven vormen de deelmaatlaten en/of klassegrenzen, criteria en milieukwaliteitsnormen die gebruikt worden voor het bepalen van de toestand van grondwater- en oppervlaktewaterlichamen en die vastgelegd zijn in de stroomgebiedbeheerplannen en in de regelgeving het kader voor en de elementen van het onderzoek naar de effecten op de toestand van waterlichamen.

4.2.1 Parameters voor onderzoek naar de effecten op de toestand van oppervlaktewater

Het onderzoek naar de effecten behelst zowel de chemische toestand als de ecologische toestand bij natuurlijke waterlichamen of het ecologisch potentieel bij kunstmatige of sterk veranderde waterlichamen.

Het onderzoek gebeurt aan de hand van de gidsparameters die de toestand van deze oppervlaktewaterlichamen bepalen (de kwaliteitselementen en de prioritare stoffen). De verschillende parameters zijn te vinden in onderstaand overzicht. Het is belangrijk om voor ogen te houden dat deze parameters niet dezelfde zijn voor alle waterlichamen. De waterlichaamfiche verschaft meer duidelijkheid over de relevante kwaliteitselementen (te vinden op het Geoloket Stroomgebiedbeheerplannen²⁴).

4.2.1.1 Fysico-chemische elementen

In tabel 1 worden de fysico-chemische elementen gegeven waarop de effecten moeten onderzocht worden. Zij zijn de gidsparameters die gebruikt worden voor de indeling van de waterlichamen. De

²³ Zie ook het arrest van het Europees Hof van Justitie (Tweede Kamer) van 25 april 2024 in zaak C-301/22, Peter Sweetman tegen An Bord Pleanála, Ierland en de Attorney General – Verzoek van de High Court om een prejudiciële beslissing.

²⁴ Zal vervangen worden door een waterlichaamdashbord.

klassegrenzen zijn vastgelegd in de stroomgebiedbeheerplannen en in VLAREM II (bijlage 2.3.1 en bijlage 2.3.1 bis/1). De basismilieukwaliteitsnormen uit VLAREM gelden daarbij als de grens tussen matig en goed. Deze klassegrenzen verschillen volgens type waterlichaam, maar de toetsingswijze is per parameter steeds dezelfde voor alle types.

Tabel 1: te onderzoeken fysico-chemische elementen

Te beoordelen elementen	
opgelost zuurstof	10-percentiel
pH	minimum en maximum
geleidbaarheid*	90-percentiel
totaal fosfor	zomerhalfjaargemiddelde
totaal stikstof**	zomerhalfjaargemiddelde**

*: nvt voor overgangswateren

** : bij brakke en zoute overgangswateren betreft het de parameter nitraat + nitriet + ammonium (wintergemiddelde)

4.2.1.2 Hydromorfologische elementen

De hydromorfologische elementen verschillen voor rivieren, overgangswateren en meren (zie tabel 2 tot 4). Voor de verschillende kwaliteitselementen en hun deelmaatlaten zijn voorlopig nog geen klassegrenzen vastgelegd²⁵.

Rivieren

Tabel 2: te onderzoeken hydromorfologische elementen voor rivieren

Te beoordelen elementen	
profiel	profieltype oever breedtevariatie breedte-diepteverhouding
bedding	bodemsubstraat stroomkuilenpatroon sedimentbanken dood hout beddingvegetatie

²⁵ De index voor hydromorfologie wordt herzien en de elementen die moeten onderzocht worden en de aanpak voor het onderzoek naar de effecten op hydromorfologie kan daardoor wijzigen in de toekomst. Op een aparte webpagina zal steeds de geldende aanpak te vinden zijn.

oever	aanwezigheid oeververstevingen overhangende oeervegetatie
stroming	stromingsvariatie opstuwing
laterale continuïteit	bedijking landgebruik in de overstromingsvlakte vismigratieknelpunten naar zijlopen
longitudinale continuïteit	vismigratieknelpunten migratiebarrières langs oevers
alluviale processen	sinuositeit landgebruik binnen de meandergordel

Overgangswateren

Tabel 3: te onderzoeken hydromorfologische elementen voor overgangswateren

Te beoordelen elementen
oppervlakte slik
oppervlakte schor
oppervlakte ondiep subtidaal

Meren

Tabel 4: te onderzoeken hydromorfologische elementen voor meren

Te beoordelen elementen
kwantiteit van de waterstroming
dynamiek van de waterstroming
verblijftijd
verbinding met het grondwaterlichaam
variatie van de meerdiepte
kwantiteit van de meerbodem
structuur van de meerbodem

substraat van de meerbodem
structuur van de meeroever

4.2.1.3 Stoffen

Er zijn vijf groepen stoffen te onderscheiden:

- De specifiek verontreinigende stoffen die mee de ecologische toestand bepalen²⁶.
- De verontreinigende stoffen die de chemische toestand bepalen.
- De verontreinigende stoffen waarvoor geen milieukwaliteitsnorm geldt, maar die wel een invloed kunnen hebben op de biologische kwaliteitselementen.
- De stoffen vermeld in deel B van bijlage I van richtlijn 2020/2184 van 16 december 2020 betreffende de kwaliteit van voor menselijke consumptie bestemd water (herschikking).
- De stoffen vermeld in deel C van bijlage I van richtlijn 2020/2184 van 16 december 2020 betreffende de kwaliteit van voor menselijke consumptie bestemd water (herschikking).

Alle stoffen die boven het indelingscriterium vermeld in bijlage 2.3.1. van VLAREM II geloosd worden, moeten onderzocht worden. Voor deze lozingen moet immers een vergunning worden aangevraagd. Ook de stoffen die in de huidige toestand voor een overschrijding van de milieukwaliteitsnormen uit bijlage 2.3.1. van VLAREM II zorgen en de stoffen waarvan de concentratie zou kunnen toenemen, moeten onderzocht worden²⁷.

Daarnaast moeten ook de stoffen onderzocht worden waarvoor geen milieukwaliteitsnorm geldt, maar waarbij de milieurisicogrenswaarde²⁸ overschreden wordt of kan overschreden worden. Te hoge concentraties van deze stoffen kunnen immers ook nadelige gevolgen hebben voor de biologische kwaliteitselementen in een waterlichaam.

In oppervlaktewaterlichamen die aangewezen zijn voor de onttrekking van voor menselijke consumptie bestemd water -dus voor de productie van drinkwater- moet rekening gehouden worden met de stoffen die vermeld zijn in de Drinkwaterrichtlijn. De KRW bepaalt immers ook dat deze waterlichamen moeten beschermd worden met de bedoeling de achteruitgang van de kwaliteit te voorkomen om het niveau van zuivering dat voor de productie van drinkwater vereist is, te verlagen (artikel 7.3).

²⁶ Onder voorbehoud van de uitkomst van de onderhandelingen over het voorstel van de Europese Commissie van 27 oktober 2022 tot wijziging van Richtlijn 2000/60/EG tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid, Richtlijn 2006/118/EG betreffende de bescherming van het grondwater tegen verontreiniging en achteruitgang van de toestand en Richtlijn 2008/105/EG inzake milieukwaliteitsnormen op het gebied van het waterbeleid (COM(2022)540). In dit voorstel zullen de specifiek verontreinigende stoffen ondergebracht worden onder de chemische toestand en dus niet meer de ecologische toestand mee bepalen.

²⁷ Onder voorbehoud van de geplande wijziging van de bepalingen in VLAREM rond bedrijfsafvalwater. zie beslissing Vlaamse Regering van 16/9/2022.

²⁸ De milieurisicogrenswaarde wordt op een zelfde manier afgeleid als de milieukwaliteitsnorm.

Tabel 5: te onderzoeken biologische kwaliteitselementen en de deelmaatlatten

fytoplankton	zomergemiddelde chlorofyl a maximum chlorofyl a	biomassa soortensamenstelling	biomassa soortensamenstelling
fytobenthos	abundantie van impact-sensitieve en van impact-geassocieerde indicatoren	abundantie van impact-sensitieve en van impact-geassocieerde indicatoren	nvt
macrofyten	typespecificiteit verstoring groevormen	typespecificiteit verstoring groevormen vegetatieontwikkeling	areaal schorren per waterlichaam vegetatie-index per individueel schor vorm-index per individueel schor
macro-invertebraten	aantal taxa aantal EPT taxa aantal andere gevoelige taxa Shannon-Wiener Index gemiddelde tolerantiescore	aantal taxa aantal EPT taxa aantal andere gevoelige taxa Shannon-Wiener Index gemiddelde tolerantiescore	araal slik en ondiepwatergebied per waterlichaam diversiteit van de gemeenschappen ecotoop
vis	Brasem- en barbeelzone totaal aantal soorten gemiddelde tolerantiewaarde gemiddelde typische soortenwaarde type soorten	Forel- en vlagzalmzone totaal aantal soorten typische soortenwaarde Shannon-Wiener diversiteitindex (evenness) waarde van migrerende soorten	totaal aantal soorten gemiddelde tolerantiewaarde type soorten Snoek rekrutering en biomassa Zeelt rekrutering en biomassa Totale biomassa
			totaal aantal soorten % spiering individuen % marien juveniel migrerende individuen % omnivore individuen % piscivore individuen

	totale biomassa gewicht % exoten trofische compositie natuurlijke rekrutering	biomassa % insectivore individuen aantal benthische soorten % gespecialiseerde paaiers	gewicht % exoten gewicht ratio piscivoren/niet-piscivoren	
--	--	---	--	--

4.2.2 Parameters voor onderzoek naar de effecten op de toestand van grondwater

Voor grondwater moeten de effecten op de kwantitatieve en chemische toestand onderzocht worden. Dit gebeurt aan de hand van de criteria en parameters/indicatoren die gebruikt worden voor de bepaling en beoordeling van de kwantitatieve en chemische toestand van de grondwaterlichamen.

4.2.2.1 Criteria die de kwantitatieve toestand van grondwater bepalen

De kwantitatieve toestand van grondwater wordt bepaald door de grondwaterstand. Verschillende criteria bepalen of er sprake is van een goede kwantitatieve toestand (zie ook artikel 4 van bijlage 2.4.1. van VLAREM II).

Volgende aspecten moeten onderzocht worden:

- de actuele of beoogde natuurtypen van de grondwaterafhankelijke terrestrische ecosystemen, in het bijzonder in beschermde gebieden en in waterrijke gebieden;
- zoutwaterintrusie;
- het spanningskarakter van gespannen lagen;
- regionale verlagingen van grondwaterpeilen (depressietrechters) die veranderingen in de grondwaterkwaliteit veroorzaken;
- aanhoudende peildalingen (rekening houdend met klimatologische variaties);
- de baseflow voor het in stand houden van waterlopen;
- de (verandering van) stroming vanuit of naar aangrenzende grondwaterlichamen.

4.2.2.2 Elementen die de chemische toestand van grondwater bepalen

Voor het bepalen van het effect op de chemische toestand van grondwater moeten volgende elementen onderzocht worden:

- geleidbaarheid van het grondwater;
- verontreinigende stoffen²⁹.

4.3 Hoe moeten de effecten onderzocht worden?

De methodes voor het voorspellen van de effecten op de toestand van waterlichamen worden besproken op een aparte webpagina.

²⁹ Bij de beoordeling wordt wel rekening gehouden met de vastgestelde grondwaterkwaliteitsnormen en natuurlijke achtergrondniveaus voor het betrokken grondwaterlichaam.

5 TOEGESTANE AFWIJKINGEN

Uit het Wezer-arrest blijkt dat projecten die een achteruitgang van de toestand van waterlichamen veroorzaken of het bereiken van de goede toestand van de waterlichamen in gevaar brengen niet meer kunnen vergund worden, behoudens een afwijking. Het gaat om een afwijking in het kader van *'nieuwe veranderingen van fysische kenmerken van een oppervlaktewaterlichaam of wijziging in de stand van een grondwaterlichaam'*, overeenkomstig artikel 4.7 van de Kaderrichtlijn Water, omgezet in artikel 1.7.2.5.4. van het Waterwetboek. Dit artikel bepaalt de voorwaarden die moeten vervuld zijn om een afwijking te kunnen toestaan.

In de onderbouwing van een afwijking **moet de initiatiefnemer aantonen dat de voorwaarden voor een afwijking vervuld zijn**. De afwijkingen moeten onderbouwd worden voor **alle waterlichamen waar bij uitvoering van het project een achteruitgang verwacht wordt of waar het bereiken van de goede toestand in gevaar komt**. Het gaat enkel over projecten en activiteiten, plannen of programma's die ook na het nemen van milderende maatregelen die deel uitmaken van het project of de activiteit, plan of programma, of eventueel eerder genomen zijn, een achteruitgang van de toestand van waterlichamen veroorzaken of het bereiken van de goede toestand van waterlichamen verhinderen. Als de voorwaarden niet zijn vervuld (beschreven in artikel 1.7.2.5.4., §1, eerste lid), kan geen afwijking toegestaan worden en moet de vergunning geweigerd worden of kan het plan of programma niet goedgekeurd worden. Een onderbouwing is dan niet zinvol.

Deze voorwaarden moeten vervuld worden:

- de redenen voor die veranderingen of wijzigingen zijn van hoger openbaar belang en/of het nut van het bereiken van de goede toestand van een grondwaterlichaam, de goede ecologische toestand van een oppervlaktewaterlichaam, het goede ecologisch potentieel van een kunstmatig of sterk veranderd oppervlaktewaterlichaam voor milieu en samenleving wordt overtroffen door het nut van de nieuwe veranderingen en wijzigingen voor de gezondheid van de mens, de handhaving van de veiligheid van de mens of duurzame ontwikkeling;
- alle haalbare stappen en maatregelen worden genomen om de negatieve effecten op de toestand van het oppervlaktewaterlichaam of het grondwaterlichaam tegen te gaan; en
- het doel dat met die veranderingen of wijzigingen van het oppervlaktewaterlichaam of grondwaterlichaam wordt gediend, kan niet worden bereikt met andere voor het milieu aanmerkelijk gunstiger middelen, omdat dit technisch niet haalbaar is of onevenredig hoge kosten zou meebrengen.

Bij het toestaan van een afwijking mag het bereiken van de doelen van de Kaderrichtlijn Water in andere waterlichamen niet blijvend verhinderd worden of in gevaar worden gebracht en moet andere (Europese) milieuregelgeving gerespecteerd worden.

Op een aparte webpagina wordt uitgelegd hoe aangetoond kan worden dat een project, plan of programma voldoet aan de voorwaarden.

6 RICHTLIJNEN VOOR INITIATIEFNEMERS

Initiatiefnemers van projecten, plannen en programma's zijn verantwoordelijk voor het leveren van de bewijzen dat een achteruitgang van een waterlichaam kan uitgesloten worden of dat het bereiken van de goede toestand niet verhinderd wordt. Als dat niet het geval is, moeten ze aantonen dat de voorwaarden voor een afwijking conform artikel 1.7.2.5.4. van het Waterwetboek vervuld zijn.

Dat wil zeggen dat ze de verantwoordelijkheid dragen voor het onderzoek naar de effecten op de toestand van waterlichamen en het onderbouwen van een afwijking.

In dit hoofdstuk zal worden uitgelegd hoe dit in de praktijk kan aangepakt worden en wat de aandachtspunten daarbij zijn. Het is aangewezen hoofdstuk 3 te lezen om voldoende vertrouwd te zijn met de gebruikte begrippen en uitgangspunten.

6.1 Praktische aanpak

6.1.1 Te onderzoeken projecten, plannen en programma's

Een goede voorbereiding is belangrijk om projecten door vergunningsprocedures te loodsen of plannen en programma's te laten goedkeuren. Het is belangrijk daarbij de nodige aandacht te hebben voor de effecten op oppervlakte- of grondwater. Wat de effecten op de toestand van waterlichamen betreft, gaan we gericht te werk en houden we enkel de initiatieven in het vizier waarbij achteruitgang van de toestand van een waterlichaam of het belemmeren van het bereiken van de goede toestand niet uitgesloten is.

Het gaat dan enkel over volgende projecten, plannen en programma's:

- vergunningsplichtige projecten, zijnde de projecten die vermeld zijn in artikel 5 van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning, namelijk:
 - o stedenbouwkundige handelingen als vermeld in artikel 4.2.1 van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening (VCRO);
 - o verkavelen van gronden als vermeld in artikel 4.2.15 van de VCRO;
 - o exploitatie van een ingedeelde inrichting of activiteit van de eerste of tweede klasse als vermeld in artikel 5.2.1 van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid (DABM);
 - o vergunningsplichtige kleinhandelsactiviteiten als vermeld in artikel 11 van het decreet van 15 juli 2016 betreffende het integraal handelsvestigingsbeleid;
 - o vergunningsplichtige wijzigingen van de vegetatie, vermeld in artikel 9bis, §7, en artikel 13, §4 en §5, van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu.

Bijzondere aandacht gaat naar meldingsplichtige projecten die door een operationele en materiële samenhang een milieutechnische eenheid vormen³⁰ die wel vergunningsplichtig is³¹.

- plannen en de programma's die het kader vormen voor de toekenning van een vergunning voor een project, met uitzondering van plannen of programma's die uitsluitend bestemd zijn voor nationale defensie en financiële of begrotingsplannen en -programma's;

Complexe projecten (zoals gedefinieerd in het decreet van 25 april 2014 betreffende complexe projecten) worden hier ook bij inbegrepen.

Bij projecten, plannen of programma's die het volgende kunnen veroorzaken, moeten de effecten op de toestand van de betrokken waterlichamen besproken worden (zie verder):

- toename van volgende stoffen in het oppervlaktewater of grondwater, door lozing of diffuse verspreiding:
 - o de specifiek verontreinigende stoffen die mee de ecologische toestand bepalen³²;
 - o de verontreinigende stoffen die de chemische toestand bepalen;
 - o de verontreinigende stoffen waarvoor geen milieukwaliteitsnorm geldt, maar die wel een invloed kunnen hebben op de biologische kwaliteitselementen:
 - o de stoffen vermeld in deel B van bijlage I van richtlijn 2020/2184 van 16 december 2020 betreffende de kwaliteit van voor menselijke consumptie bestemd water (herschikking);
 - o de stoffen vermeld in deel C van bijlage I van richtlijn 2020/2184 van 16 december 2020 betreffende de kwaliteit van voor menselijke consumptie bestemd water (herschikking);
- sterke temperatuurschommelingen in oppervlaktewater;
- toename van zwevende stoffen in oppervlaktewater;
- wijzigingen aan de morfologie van oppervlaktewater;
- wijzigingen aan de hydrologie van oppervlaktewater;
- wijzigingen aan de grondwaterstand;
- introductie of verdere verspreiding van invasieve exoten.

6.1.2 Onderzoek naar de effecten

Op een aparte webpagina wordt uitgelegd hoe het onderzoek naar de effecten op de toestand van waterlichamen moet worden gevoerd. Als op voorhand kan worden uitgesloten dat er geen nadelige effecten zullen optreden, is het niet nodig een uitgebreid onderzoek naar de effecten te doen. Het is wel belangrijk dat dit afdoende wordt aangetoond en de nodige informatie daarbij wordt verstrekt.

³⁰ Zoals beschreven in artikel 1.1.2. van VLAREM II en 1.1.2. van het DABM.

³¹ Zie arrest van 11 januari 2024 met nummer RvVB-A-2324-0320 van de Raad voor Vergunningsbetwistingen

³² Onder voorbehoud van de uitkomst van de onderhandelingen over het voorstel van de Europese Commissie van 27 oktober 2022 tot wijziging van Richtlijn 2000/60/EG tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid, Richtlijn 2006/118/EG betreffende de bescherming van het grondwater tegen verontreiniging en achteruitgang van de toestand en Richtlijn 2008/105/EG inzake milieukwaliteitsnormen op het gebied van het waterbeleid (COM(2022)540). In dit voorstel zullen de specifiek verontreinigende stoffen ondergebracht worden onder de chemische toestand en dus niet meer de ecologische toestand mee bepalen.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de verschillende mogelijkheden voor de analyse en de evaluatie van de effecten (inclusief het aantonen dat een uitgebreid onderzoek niet nodig is), die samenhangt met de regels voor milieueffectrapportage.

Voor projecten wordt een onderscheid gemaakt tussen de projecten waarvoor volgens artikel 4.3.2. van het decreet algemene bepalingen inzake milieubeleid (DABM) een project-MER moet worden opgesteld, waarvoor een gemotiveerd verzoek tot ontheffing van de rapportageverplichting kan worden opgesteld of project-MER-screening noodzakelijk is en deze waarvoor het niet geldt.

Voor plannen of programma's wordt een gelijkaardig onderscheid gemaakt (volgens artikel 4.2.3. van het DABM) waarvoor vervolgens een plan-MER moet worden opgesteld of waarvoor via een plan-m.e.r.-screening aangetoond kan worden dat er geen aanzienlijke effecten te verwachten zijn.

Vergunningsplichtige projecten		Plannen of programma's m.u.v. ruimtelijke uitvoeringsplannen		Ruimtelijke uitvoeringsplannen
MER-plicht	Geen MER-plicht	MER-plicht	Geen MER-plicht	MER-plicht
Analyse en evaluatie in project-MER, verzoek tot ontheffing of via project-m.e.r.-screening	Analyse en evaluatie in aparte nota	Analyse en evaluatie in plan-MER of via plan-m.e.r.-screening.	Analyse en evaluatie in aparte nota	Analyse en evaluatie in scopingnota en startnota en via plan-MER of verzoek tot ontheffing of plan-m.e.r.-screening

Het is niet verplicht een erkend deskundige in te schakelen voor de analyse en evaluatie van mogelijke effecten in het geval een project, plan of programma niet MER-plichtig is, bij ontheffing of bij een m.e.r.-screening. Als de expertise ontbreekt bij de initiatiefnemer, wordt het wel aangeraden.

6.1.3 Aanpassing ontwerp

Indien het vooropgestelde project, plan of programma een achteruitgang van de toestand leidt, of ervoor zorgt dat de goede toestand niet meer kan worden bereikt, moet nagedacht worden over aanpassingen die leiden tot kleinere effecten en moet het project, plan of programma in die zin worden aangepast. Als zelfs met aanpassingen een achteruitgang onvermijdbaar is of de goede toestand niet meer kan worden bereikt, kan een project, plan of programma enkel worden goedgekeurd als de voorwaarden voor een afwijking zijn vervuld. Het moet dan gaan over nieuwe veranderingen van fysische kenmerken van een oppervlaktewaterlichaam of wijzigingen in de stand van een grondwaterlichaam. Een van de voorwaarden voor een afwijking in dat geval is dat alle haalbare stappen en maatregelen genomen worden om de negatieve effecten op de toestand van het oppervlaktewaterlichaam of het grondwaterlichaam tegen te

gaan. Het is dus belangrijk dat milderende maatregelen mee in beeld komen bij het onderzoek naar de effecten (indien ze nodig zijn) en uiteindelijk deel uitmaken van het project, plan of programma.

6.1.4 Onderbouwing van afwijkingen

Zoals reeds aangehaald kunnen projecten, plannen of programma's die tot een achteruitgang van de toestand van een of meerdere waterlichamen leiden, of ervoor zorgen dat de goede toestand niet meer kan worden bereikt slechts worden goedgekeurd als ze in aanmerking komen voor een afwijking conform artikel 1.7.2.5.4. van het Waterwetboek (zie ook hoofdstuk 5). Het is de verantwoordelijkheid van de initiatiefnemer van een project, plan of programma om aan te tonen dat de voorwaarden zijn vervuld en de bewijsstukken te voorzien in de vergunningsaanvraag of de begeleidende nota (als het gaat over de goedkeuring van een plan of programma).

De analyse en de evaluatie over het al dan niet vervuld zijn van de voorwaarden voor een afwijking gebeuren in het project-MER of plan-MER.

6.1.5 Informatie die moet verstrekt worden

Het is belangrijk dat de overheid die een vergunning verleent of een project, plan of programma goedkeurt met zekerheid kan uitsluiten dat een achteruitgang van de toestand van waterlichamen zal optreden of dat het bereiken van de goede toestand zal worden verhinderd, of kan vaststellen dat de voorwaarden voor een afwijking zijn vervuld. Dat is vooral van belang bij de initiatieven waarvan gevolgen op oppervlakte- of grondwater worden vermoed (zie hoger). Volgende informatie moet dus zeker ter beschikking worden gesteld:

- de waterlichamen die mogelijk beïnvloed worden door een project, plan of programma;
- een beschrijving van de huidige toestand van deze waterlichamen;
- een beschrijving van de effecten die een project, plan of programma kan hebben op de toestand van deze waterlichamen of de argumentatie dat effecten op de toestand kunnen worden uitgesloten en dus niet uitgebreid moeten worden onderzocht;
- in het voorkomend geval een beschrijving van hoe de voorwaarden voor een afwijking zijn vervuld.

Op een aparte webpagina wordt meer uitleg gegeven over waar de informatie te vinden is en hoe de effecten moeten worden onderzocht en hoe een afwijking kan worden onderbouwd.

6.2 Aandachtspunten

Bij het onderzoek naar de effecten of het onderbouwen van de afwijking in de aanloop naar een vergunningsaanvraag of ter voorbereiding van een plan of programma zijn er aantal aandachtspunten waar rekening moet mee gehouden worden.

In deze handleiding wordt vooral de nadruk gelegd op de effecten op de toestand van waterlichamen. Het is belangrijk te beseffen dat effecten met een kleinere draagwijdte daarnaast nog steeds in rekening zullen worden gebracht in milieueffectenrapporten en/of een watertoets, of mogelijk zelfs een passende beoordeling in het geval van effecten op Europees beschermde habitats en soorten. Ook zij worden beoordeeld in de adviezen in het kader van een vergunningsaanvraag en kunnen ook leiden tot het weigeren van een vergunning. Het is dus niet omdat een project, plan of programma geen effect heeft op het niveau van een waterlichaam dat er geen belangrijke lokale effecten kunnen optreden en dat daarbij geen schadelijke effecten kunnen ontstaan. Ook in die gevallen moet een vergunning geweigerd worden of kan het plan of programma niet worden goedgekeurd (zie art. 1.3.1.1. van het Waterwetboek). Het is dus belangrijk om ook **voldoende aandacht te hebben voor de lokale negatieve effecten** van een project, plan of programma.

Milderende maatregelen kunnen alleen in rekening worden gebracht als ze deel uitmaken van het aangevraagde project, plan of programma, of als ze eerder zouden zijn uitgevoerd. Ook als de maatregelen op zich niet vergunningsplichtig zijn, is het belangrijk dat **voldoende garantie geboden wordt dat ze zullen uitgevoerd worden**. Indien dat niet het geval is, kan eigenlijk geen rekening gehouden worden met het gunstige effect van de maatregelen, wat kan betekenen dat een vergunning of goedkeuring moet worden geweigerd.

Vergunningen kunnen dus geweigerd worden omwille van de effecten op oppervlakte- of grondwater. Om onnodige vertragingen te vermijden, is het erg belangrijk dat de **aangeleverde informatie** bij de vergunningsaanvraag **volledig en correct** is. Een **goede voorbereiding en overleg met alle betrokkenen** in de aanloop naar de vergunningsaanvraag is daarbij onontbeerlijk.

Daarnaast is het ook belangrijk dat initiatiefnemers van projecten, plannen en programma's ervoor zorgen dat de **nodige informatie beschikbaar** is zodat bij de goedkeuring (of het verlenen van een vergunning) kan worden uitgesloten dat het project, plan of programma een achteruitgang van een waterlichaam veroorzaakt of het bereiken van de goede toestand verhindert en zo niet, dat de voorwaarden voor een afwijking conform artikel 1.7.2.5.4. van het Waterwetboek vervuld zijn.

Aansluitend hierbij vormt het effect op drinkwaterproductie een bijzonder aandachtspunt. Om te voldoen aan de Kaderrichtlijn Water art.7 moet er een toetsing gebeuren of een activiteit al dan niet een impact heeft op de productie van drinkwater. De initiatiefnemer moet aanduiden of het project binnen het onttrekkingsgebied voor oppervlaktewater of een beschermingszone grondwater, bestemd voor de productie van drinkwater ligt. Op www.geopunt.be zijn de gebieden van belang te vinden in de kaartlaag "Kaderrichtlijn Water: beschermde gebieden ivm winning drinkwater uit oppervlakte- en grondwater" onder de rubriek "Natuur en milieu" > "Water".

In het geval van een vergunningsaanvraag met een impact op oppervlaktewater binnen het onttrekkingsgebied bestemd voor de productie van drinkwater moet de initiatiefnemer aantonen dat het project geen negatieve impact kan hebben op de waterkwaliteitsnormen. Bij een lozing moet er getoetst worden aan de normen zoals gesteld in de laatste stroomgebiedbeheerplannen (achtergronddocument bescherming drinkwater). Bij opslag van gevaarlijke producten (klasse 1 uit de indelingslijst Vlare II) moet er een noodplan opgesteld zijn om bij incidenten beïnvloeding van oppervlaktewater te vermijden. Voor grondwater moet er ook aangetoond worden dat er geen mogelijke effecten kunnen zijn op de grondwaterkwaliteit- of kwantiteit. Bij twijfel kan voorafgaand formeel of informeel een advies aan de drinkwaterbedrijven gevraagd worden.

Het is belangrijk mee te geven dat in deze gids voornamelijk gesproken wordt over afwijkingen zoals bedoeld in de Kaderrichtlijn Water (artikel 4.7) en omgezet in het Decreet Integraal Waterbeleid (artikel 1.7.2.5.4 van het Waterwetboek). In andere regelgeving zoals bijv. VLAREM of het Natuurdecreet worden ook afwijkingen voorzien, maar volgens eigen regels en procedures.

Hoewel de voorwaarden voor afwijkingen in kader van artikel 36ter van het Natuurdecreet en de afwijkingen in kader van artikel 1.7.2.5.4. van het Waterwetboek grotendeels gelijk lopen, wil dit niet zeggen dat een afwijking volgens het natuurdecreet automatisch kan worden toegestaan als een afwijking voor het Waterwetboek wordt toegestaan en omgekeerd.

Ook belangrijk om te vermelden is dat indien alle voorwaarden vervuld zijn voor een afwijking bij de vergunningverlening of goedkeuring van een project, plan of programma enkel een uitzondering wordt toegestaan op de regel dat een achteruitgang van de toestand moet vermeden worden of dat het behalen van de goede toestand niet in gevaar mag gebracht worden. Bij het toestaan van een afwijking worden geen nieuwe doelen vastgelegd voor de getroffen waterlichamen, noch door de initiatiefnemer, noch door de vergunningverlener of goedkeurende instantie. De doelen van waterlichamen worden vastgelegd in een stroomgebiedbeheerplan en indien er afwijkingen conform artikel 1.7.2.5.4 van het Waterwetboek zijn toegestaan, zullen de gevallen in de stroomgebiedbeheerplannen opgenomen worden met inbegrip van de redenen daarvoor, de vereiste maatregelen en de in verband daarmee vereiste informatie (zie punt 4.2. van bijlage 1 van het Waterwetboek).

7 AANPAK VOOR GOEDKEURENDE INSTANTIES

Projecten, plannen en programma's die zorgen voor de achteruitgang van de toestand van een waterlichaam of ervoor zorgen dat de goede toestand van een waterlichaam niet kan worden bereikt, kunnen in principe niet worden vergund of goedgekeurd, tenzij ze aanmerking komen voor een afwijking conform artikel 1.7.2.5.4. van het Waterwetboek.

De overheid die een vergunning verleent, of een plan of programma goedkeurt, speelt daarom een belangrijke rol en moet daarbij de effecten op de toestand van waterlichamen in acht nemen.

Indien door een project een achteruitgang zou optreden of het bereiken van de goede ecologische toestand, het ecologisch potentieel en de chemische toestand voor oppervlaktewater of de goede toestand van grondwater in gevaar gebracht worden, kan enkel een vergunning verleend worden indien het project aan de voorwaarden voldoet voor **een afwijking volgens artikel 1.7.2.5.4.** van het Waterwetboek (zie hoofdstuk 5). Ook plannen en programma's die tot gevolg hebben dat de toestand van een grondwater- of oppervlaktewaterlichaam achteruitgaat of dat de goede toestand niet kan worden bereikt, mogen slechts goedgekeurd worden als de voorwaarden voor een afwijking vervuld zijn.

Bij het toestaan van een afwijking worden geen nieuwe doelen vastgelegd voor de getroffen waterlichamen. De doelen van waterlichamen worden vastgelegd in een stroomgebiedbeheerplan en indien er afwijkingen conform artikel 1.7.2.5.4 van het Waterwetboek toegestaan zijn, zullen deze gevallen in de stroomgebiedbeheerplannen opgenomen worden met inbegrip van de redenen daarvoor, de vereiste maatregelen en de in verband daarmee vereiste informatie (zie punt 4.2. van bijlage 1 van het Waterwetboek). Het toestaan van een afwijking is dus enkel het toestaan van een uitzondering op de regel dat een achteruitgang van de toestand moet vermeden worden of dat het behalen van de goede toestand niet in gevaar mag gebracht worden.

Bij het toestaan van een afwijking mag het bereiken van de doelen van de Kaderrichtlijn Water in andere waterlichamen niet blijvend verhinderd worden of in gevaar gebracht worden en moet andere (Europese) milieuregeling gerespecteerd worden.

7.1 Onderzoek naar de ontvankelijkheid en volledigheid

In het geval van een vergunningsaanvraag is het belangrijk dat het dossier volledig is. Dat wil zeggen dat de nodige stukken beschikbaar zijn die het optreden van een achteruitgang of het verhinderen van het bereiken van een goede toestand uitsluiten, of voldoende inzicht geven in de effecten die zullen optreden en in voorkomend geval dat ook rapporten of andere stukken die de onderbouwing van een afwijking staven bij de vergunningsaanvraag gevoegd worden en dat in het aanvraagformulier duidelijk verwezen wordt naar de relevante passages. Bij het onderzoek naar de ontvankelijkheid en volledigheid van de vergunningsaanvraag moet daar voldoende aandacht aan besteed worden.

7.2 Advies

Voor wat betreft omgevingsvergunningen bepaalt het Omgevingsvergunningenbesluit welke instanties in welke gevallen advies moeten verlenen.

Het Watertoetsbesluit wijst de adviesinstanties aan en beschrijft de adviesprocedure voor wat betreft de watertoets. Meer informatie is te vinden op

<http://www.integraalwaterbeleid.be/nl/beleidsinstrumenten/watertoets>.

In het geval van een afwijking conform artikel 1.7.2.5.4. van het Waterwetboek moet de CIW om advies gevraagd worden. De CIW heeft dan 30 dagen om advies uit te brengen als het gaat over een vergunningsprocedure en 60 dagen als het een goedkeuringsprocedure van een plan of programma betreft. Als er op basis van andere regelgeving een advies gevraagd wordt in de loop van de procedure, dan beschikt de CIW over dezelfde termijn als de andere adviesverleners.

7.3 Richtlijnen voor de watertoets

Het is voor de volledigheid aangewezen dat in de watertoets de verschillende aspecten van het watersysteem aan bod komen, zijnde de kwantiteit van oppervlaktewater en grondwater, de kwaliteit van oppervlaktewater en grondwater, watergebonden natuur en structuurkwaliteit, waarbij zowel lokale effecten als effecten voor het hele waterlichaam bekeken moeten worden.

Zoals in hoofdstuk 4 aangegeven, is het voor veel vergunningsaanvragen wellicht niet relevant om in te gaan op al deze aspecten en de effecten op de toestand van het waterlichaam uitgebreid te onderzoeken en te bespreken. Enkel van projecten, plannen en programma's die de **oppervlakte- en grondwaterkwaliteit rechtstreeks of onrechtstreeks nadelig kunnen beïnvloeden, aanleiding geven tot wijzigingen van de hydromorfologie van oppervlaktewaterlichamen en/of aan de kwantitatieve kenmerken van grondwaterlichamen** wordt verwacht dat ze in sommige gevallen een achteruitgang van de toestand van waterlichamen kunnen veroorzaken of het bereiken van de goede toestand van waterlichamen kunnen verhinderen. Niet elke aanvraag zal een risico inhouden.

Waterbeheerders hebben door hun terreinkennis ook zicht op cumulatieve effecten en kunnen ze in hun advies in rekening brengen als dat nog niet zou zijn gebeurd bij de beschrijving van de effecten.

7.4 Relatie met de passende beoordeling

In sommige gevallen zal een project, plan of programma ook aan een passende beoordeling onderworpen worden. De uitspraken over de toelaatbaarheid van een project, plan of programma in het kader van een passende beoordeling en een watertoets hoeven echter niet gelijk te zijn.

- 1 De afbakening van speciale beschermingszones (SBZ) en de begrenzing van waterlichamen vallen zelden samen. Dat kan ervoor zorgen dat een project lokaal wel een belangrijke invloed kan hebben op een SBZ, maar dat het geen gevolgen heeft voor de toestand van het waterlichaam in kwestie. Dit moet geval per geval bekeken worden.

- 2 Niet alle watergerelateerde effectgroepen voor de passende beoordeling hoeven relevant te zijn voor waterlichamen. Vernatting en verzoeting van grondwater kunnen nadelig zijn voor de instandhouding van Europees beschermde habitats (en soorten), maar hebben vaak geen negatieve invloed op de toestand van waterlichamen tenzij wijzigingen in de grondwaterstand of -kwaliteit negatieve gevolgen hebben voor de grondwaterafhankelijke terrestrische ecosystemen.
- 3 Het is ook belangrijk te beseffen dat er verschillen zijn in de parameters of kwaliteitselementen die (al dan niet verplicht) onderzocht worden en waarover een uitspraak moet gedaan worden.
- 4 Zoals eerder aangegeven kunnen ook de maatstaven verschillen en moet daarmee rekening gehouden worden. De toestand van een oppervlaktewaterlichaam wordt beschreven aan de hand van kwaliteitsklassen (slecht tot zeer goed) met vastgelegde klassegrenzen die in het geval van de grens tussen matig en goed als milieukwaliteitsnorm gelden. Voor de Europees beschermde habitats (en soorten) zal gewerkt worden met grenswaarden die de gunstige abiotische bereiken weerspiegelen, maar zolang deze niet zijn vastgelegd worden referentiewaarden gebruikt in de passende beoordelingen. De grenswaarden zullen als maatstaf gebruikt worden. SBZs worden opgenomen in het register van beschermde gebieden in de stroomgebiedbeheerplannen en enkele milieukwaliteitsnormen (opgeloste zuurstof, biologische zuurstofvraag) voor de waterlichamen die hiermee overlappen, zijn reeds aangepast aan enkele Europees beschermde soorten (beekprik, rivierdonderpad) en habitats (habitattype 3260) die er in voorkomen (zie stroomgebiedbeheerplannen voor meer details). Van de strengere milieukwaliteitsnormen wordt enkel opgeloste zuurstof als ondersteunend kwaliteitselement gebruikt voor het bepalen van de toestand van waterlichamen, de biologische zuurstofvraag niet.
- 5 Een laatste punt is het feit dat niet alleen aquatische habitats, maar ook grondwaterafhankelijke terrestrische habitats gevoelig zijn voor de watergerelateerde effectgroepen die gehanteerd worden in de passende beoordeling. Een bepaald effect kan daardoor wel belangrijk zijn voor de instandhouding van een habitat, maar geen rol spelen in de toestand van een waterlichaam³³.

Het komt er dus op neer dat de conclusies enkel gelijk kunnen lopen indien de SBZ een relevant deel omvat van een waterlichaam (door de mate van geografische overlap of door aanwezigheid van belangrijk leefgebied), de onderzochte effectgroepen van de passende beoordeling ook relevant zijn voor de toestand van waterlichamen en als er aquatische en/of grondwaterafhankelijke terrestrische habitats (en soorten) voorkomen in de SBZs.

7.5 Aanpak bij afwijkingen

Het is belangrijk dat niet alleen rekening gehouden wordt met de effecten op waterlichamen bij het oordeel over een vergunning of de goedkeuring van een plan of programma, maar dat ook **nauw wordt toegezien of een project of activiteit, plan of programma in aanmerking komt** voor een afwijking zoals

³³ De toestand van grondwater is ontoereikend als antropogeen veroorzaakte wijzigingen van de grondwaterstand significante schade toebrengen aan grondwaterafhankelijke terrestrische ecosystemen of als concentraties van verontreinigende stoffen in het grondwater zodanig groot zijn dat er significante schade optreedt bij grondwaterafhankelijke terrestrische ecosystemen. Als deze ecosystemen achteruitgaan door een druk die niet afkomstig is van het grondwater, bvb. door depositie vanuit de lucht, is dat geen achteruitgang van het grondwaterlichaam.

opgenomen in artikel 1.7.2.5.4. van het Waterwetboek en of **de voorwaarden voor een afwijking zijn vervuld**. Het is daarbij belangrijk dat er zekerheid is dat alle haalbare stappen en maatregelen die de negatieve effecten milderer worden genomen (zie hoofdstuk 5).

De Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid moet binnen de tien dagen op de hoogte worden gebracht van een beslissing indien een afwijking wordt toegestaan.

Deze projecten en hun onderbouwing moeten opgenomen worden in de stroomgebiedbeheerplannen (zie bijlage 3 voor een opsomming van de gegevens).

7.6 Waterparagraaf

Elke vergunning bevat een zogenaamde waterparagraaf waarin de resultaten van de watertoets worden samengevat. Als er effecten worden verwacht voor één of meerdere waterlichamen, moet dit hier worden vermeld. Volgende punten moeten dan in de waterparagraaf worden opgenomen:

- de waterlichamen binnen de invloedssfeer van de aangevraagde projecten of activiteiten;
- een beschrijving van de huidige toestand van deze waterlichamen;
- of de vergunning aanleiding zal geven tot een achteruitgang van de toestand van waterlichamen of een gevaar vormt voor het bereiken van de doelstellingen voor een of meerdere kwaliteitselementen die de toestand van de betrokken waterlichamen bepalen;
- de overwegingen bij het toestaan van een afwijking waaruit blijkt dat de voorwaarden uit artikel 1.7.2.5.4. van het Waterwetboek zijn vervuld.

8 BIJLAGEN

Richtlijnen voor het naleven van de Europese Kaderrichtlijn Water bij projecten, plannen en programma's – Een gids voor initiatiefnemers, adviserende en goedkeurende instanties

bijlage 1 Juridisch kader

Gecoördineerd Decreet integraal waterbeleid: Decreet van 18 juli 2003 betreffende het integraal waterbeleid, gecoördineerd op 15 juni 2018.

Kaderrichtlijn Water: Richtlijn 2000/60/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2000 tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid.

Drinkwaterrichtlijn: Richtlijn 2020/2184 van 16 december 2020 betreffende de kwaliteit van voor menselijke consumptie bestemd water (herschikking)

Watertoetsbesluit: Besluit van de Vlaamse Regering van 20 juli 2006 tot vaststelling van nadere regels voor de toepassing van de watertoets, tot aanwijzing van de [adviesinstanties] en tot vaststelling van nadere regels voor de adviesprocedure bij de watertoets, vermeld in artikel [1.3.1.1 8 van het decreet van 18 juli 2003 betreffende het integraal waterbeleid, gecoördineerd op 15 juni 2018].

VLAREM II: Besluit van de Vlaamse Regering van 1 juni 1995 houdende algemene en sectorale bepalingen inzake milieuhygiëne.

Habitatrichtlijn: Richtlijn 92/43/EEG van de raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna.

Natuurdecreet: Decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu.

MER-besluit: Besluit van de Vlaamse Regering van 10 december 2004 houdende vaststelling van de categorieën van projecten onderworpen aan milieueffectrapportage.

VCRO of Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening: Gecodificeerde decreten

DABM: Decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid

Omgevingsvergunningendecreet: Decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning

Omgevingsvergunningenbesluit: Besluit van de Vlaamse Regering van 27 november 2015 tot uitvoering van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning

bijlage 2 Fysische kenmerken van oppervlaktewaterlichamen

De hydromorfologie bepaalt de fysische kenmerken van waterlichamen. Volgende elementen bepalen mee de toestand van de biologische kwaliteitselementen en spelen daarom een rol in de beoordeling van de effecten.

Voor **rivieren** zijn dit:

- hydrologisch regime (kwantiteit en dynamiek van de waterstroming)
- verbinding met grondwaterlichamen
- riviercontinuïteit
- morfologie (variëaties in rivierdiepte en –breedte, structuur en substraat van de rivierbedding en structuur van de oeverzone).

Voor **meren** zijn dit:

- hydrologisch regime (kwantiteit en dynamiek van de waterstroming, verblijftijd en verbinding met het grondwaterlichaam)
- morfologie (variatie van de meerdiepte, kwantiteit, structuur en substraat van de meerbodem, structuur van de meeroever).

Voor **overgangswateren** zijn dit:

- morfologie (dieptevariatie, kwantiteit, structuur en substraat van de bodem en structuur van de getijdenzone)
- getijdenregime (zoetwaterstroming en golfslag).

Hydromorfologische wijzigingen worden veroorzaakt door werken in of in de nabijheid van een oppervlaktewaterlichaam met een invloed op de structuur, waterhuishouding en/of waterkwaliteit van de waterloop of het meer.

Er kunnen twee categorieën worden beschouwd: morfologische wijzigingen en wijzigingen van het hydrologisch regime, bijvoorbeeld:

- **Morfologische wijzigingen:**
 - o Structurele wijzigingen aan de bedding van een waterlichaam
 - Verharding
 - Aanleggen dijk
 - Aanleg kademuren of oeeververstevigingen
 - Overwelling
 - Aanleg wachtbekken
 - Aanleg gecontroleerd overstromingsgebied

- Demping waterloop
- Verdieping waterloop
- Verbreding waterloop
- Verlegging waterloop
- ...
- Wijzigingen aan de compartimenten (verbinden/splitsen)
 - Kunstwerken voor waterbeheersing: stuwen, sluizen, ...
 - ...
- **Wijzigingen aan het hydrologisch regime** (lozingen worden apart beschouwd)
 - Wateronttrekkingen (zonder teruglozing in zelfde waterlichaam)
 - Demping waterloop
 - Wijziging lage afvoeren
 - Wijziging pieken
 - Wijziging verstuwing (stroomkracht (= debiet*helling) of verdeling energie over waterlichaam)
 - Wijziging overstromingsregime
 - ...

bijlage 3 Rapportering in de stroomgebiedbeheerplannen

Punt 4.2 van bijlage I bij het gecoördineerd Decreet Integraal Waterbeleid die de inhoud van de stroomgebiedbeheerplannen beschrijft, stelt het volgende:

“de aanduiding van de gevallen waarin overeenkomstig de gevallen, vermeld in artikel 1.7.2.5.1. tot en met 1.7.2.5.6., moest worden afgeweken van de milieudoelstellingen, met inbegrip van de redenen daarvoor, de vereiste maatregelen en de in verband daarmee vereiste informatie, in het bijzonder :

...

4° in het geval, vermeld in artikel 1.7.2.5.4. een aanduiding van de redenen voor die veranderingen of wijzigingen”.

Uit de tekst van het decreet kan afgeleid worden dat volgende informatie beschikbaar moet zijn:

- de gevallen waarin moest worden afgeweken van de milieudoelstellingen;
- de redenen voor die veranderingen of wijzigingen.

Daarnaast is het aangewezen om aan te geven voor welke waterlichamen een afwijking nodig was en welke effecten het project op de toestand van de waterlichamen zal hebben. Deze informatie is immers relevant voor het bepalen (of herzien) van de doelstellingen in het stroomgebiedbeheerplan.

In onderstaande tabel wordt aangegeven hoe dit kan worden ingevuld en welke informatie kan gebruikt worden.

Punt	Inhoud
gevallen waarin moest worden afgeweken van de milieudoelstellingen	de projecten die een achteruitgang veroorzaken of het bereiken van de doelstellingen in gevaar brengen en die vallen onder het toepassingsgebied van art. 1.7.2.5.4., met een verwijzing naar de beslissing over het verlenen van de vergunning en afwijking
redenen voor die veranderingen of wijzigingen	het doel dat met de projecten moet bereikt worden
informatie over de toestand	De waterlichamen waarvoor een afwijking nodig is en de invloed van het project op de toestand van de relevante kwaliteitselementen

De voortgang van acties en maatregelen in de stroomgebiedbeheerplannen wordt jaarlijks gerapporteerd in het wateruitvoeringsprogramma (WUP). Bovengenoemde informatie wordt het best ook opgenomen in de wateruitvoeringsprogramma's.

bijlage 4 Meer weten?

Europese leidraden

Guidance document on exemptions to the environmental objectives:

https://circabc.europa.eu/sd/a/2a3ec00a-d0e6-405f-bf66-60e212555db1/Guidance_documentN%C2%B020_Mars09.pdf

Exemptions to the Environmental Objectives according to Article 4(7):

https://circabc.europa.eu/sd/a/e0352ec3-9f3b-4d91-bdbb-939185be3e89/CIS_Guidance_Article_4_7_FINAL.PDF

M.e.r.-richtlijnenboeken

Richtlijnenboek voor de discipline water: [Richtlijnenboeken, handleidingen en codes van goede praktijk \(vlaanderen.be\)](#)

Milderende maatregelen binnen het MER, met het oog op een verduidelijking en betere doorwerking ervan: <https://www.lne.be/sites/default/files/atoms/files/Milderende%20maatregelen.pdf>